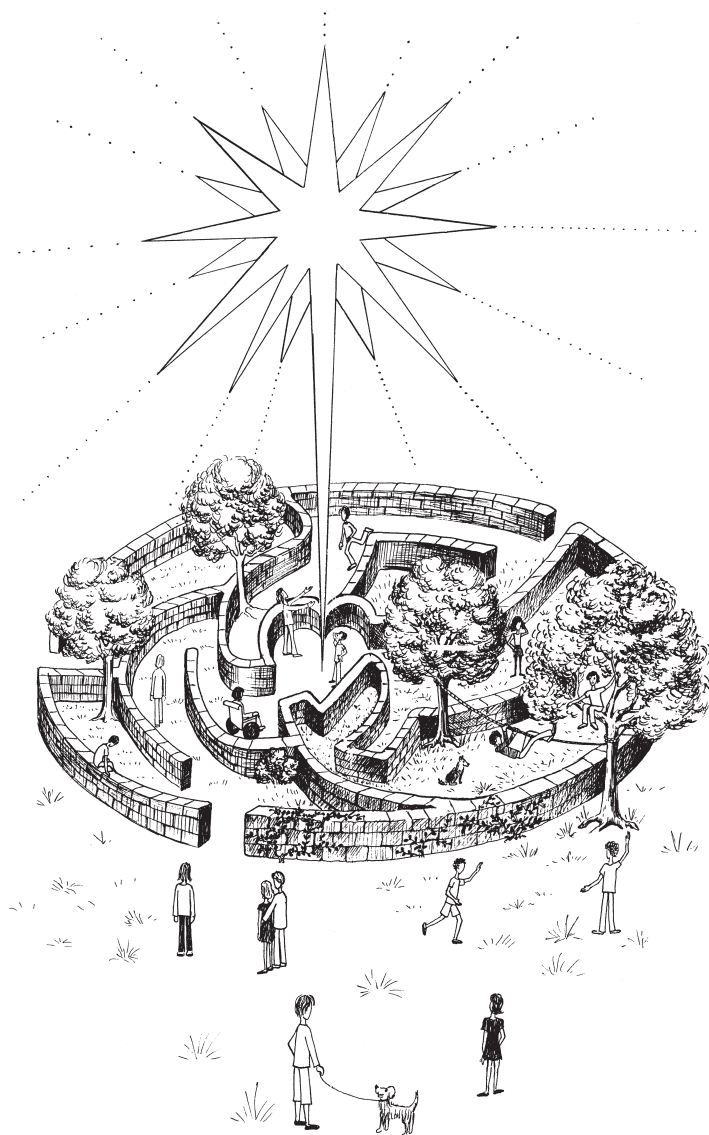

METODIKA A PRACOVNÍ LISTY

k výuce náboženské výchovy
pro 8. třídu ZŠ

UTVÁŘET ŽIVOT

Eva Muroňová
Ludmila Muchová
Ilustrace Karolína Marková

DIECÉZE OSTRAVSKO-OPAVSKÁ
2009

Metodika a pracovní listy k výuce náboženské výchovy pro 8. třídu základní školy

Schváleno pro ostravsko-opavskou diecézi
č. j. 356/09/SBI, v Ostravě dne 4. 9. 2009

Autor: © Eva Muroňová, Ludmila Muchová
Ilustrace: © Karolína Marková

Vydal: © Jiří Brauner – Kartuziánské vydavatelství a nakladatelství
Kartouzská 6, 612 00 Brno, tel./fax: 549 241 588, 603 247 540
Email: j.brauner@volny.cz

Náklad 500 ks
Vydání první v roce 2009

Cena ..... Kč včetně 9 % DPH

ISBN 978-80-86953-47-2

O B S A H

Předmluva	5
I. V zrcadle / Pohledy vzhůru / Nový pohled	
1. Kdo jsem?	11
2. Hledám sám sebe	17
3. Kudy vede cesta?	23
4. Odpuštění bez hranic	31
5. Narovnávat, co je pokřivené	37
6. Učíme se jednat jako Ježíš	43
7. Nový pohled na svět	49
8. Nový pohled na člověka	55
II. Vnitřní kompas	
9. Svědomí a odpovědnost	61
10. Slyšet srdcem	67
11. Můj vnitřní hlas	73
III. Budoucnost již začala / Připravme cestu Pánu	
12. Království míru a pokoje	79
13. Kristus ve mně	85
14. Kristus v tobě	91
IV. Svobodný život s Bohem	
15. Jsme povoláni ke svobodě	95
16. Desatero – svoboda osvobozených	101
17. První přikázání: Svoboda k víře	109
18. Druhé přikázání: Co je svaté, ať zůstane svatým	119
19. Třetí přikázání: Otroci výkonu	125
20. Třetí přikázání: Svátky naděje a života	131
21. Třetí přikázání: Neděle – svátek osvobození	137
22. Třetí přikázání: Otevírám dveře svého nitra	141
V. Obklopeni láskou	
23. Vina a obrácení	149
24. Svátost smíření – osvobození od hříchu	157
25. Ježíš osvobozuje od hříchů	165
26. Vzkříšen k novému životu	171
VI. Přijmout zodpovědnost	
27. Konflikt – součást života	175
28. Čtvrté přikázání: Odpovědnost v rodině	183
29. Páté přikázání: Cena života	191
30. Šesté a deváté přikázání: Touha po lásce	201
31. Šesté a deváté přikázání: Zrození k lásce	207
32. Sedmé a desáté přikázání: Vlastnit a darovat	213
33. Osmé přikázání: Slova jsou jako peří	219
VII. Důvěřovat v budoucnost	
34. Nová nebesa a nová země	225
Náměty k opakování	233
Použitá literatura	235

Základní materiál: Osnovy k výuce náboženské výchovy římskokatolické církve v 1.–9. ročníku ZŠ				
Výuka v ročnících		Metodika	Pracovní listy	Učebnice
1. roč.	spojené ročníky	MUROŇOVÁ, E., BARÁNKOVÁ, H.: <i>Jsem s tebou.</i> Metodika k pracovním listům pro 1. třídu ZŠ. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2003.	FUKALOVÁ, I., MUROŇOVÁ, E.: <i>Jsem s tebou.</i> Pracovní listy pro 1. třídu ZŠ. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2003.	KAŇA, J.: <i>Bůh mě má rád.</i> Praha: Portál 1996.
2. roč.		PLAČKOVÁ, J., MUROŇOVÁ, E., BARÁNKOVÁ, H.: <i>Poznáváme Boží lásku.</i> Metodika k pracovním listům pro 2. třídu ZŠ. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2003.	FUKALOVÁ, I. a kol.: <i>Poznáváme Boží lásku.</i> Pracovní listy pro 2. třídu ZŠ. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2003.	
3. roč.	samostatně	ŠPAČKOVÁ, M., MLÉČKOVÁ, M., SVOBODOVÁ, L.: <i>Bůh k nám přichází.</i> Metodika k pracovním listům pro 3. třídu ZŠ. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1996.	ŠPAČKOVÁ, M., MLÉČKOVÁ, M., SVOBODOVÁ, L.: <i>Bůh k nám přichází.</i> Pracovní listy pro 3. třídu ZŠ. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1996.	ŠPAČKOVÁ, M., MLÉČKOVÁ, M., SVOBODOVÁ, L.: <i>Bůh k nám přichází.</i> Praha: Portál 1996.
4. roč.	spojené ročníky	MUROŇOVÁ, E.: <i>S tebou na cestě.</i> Metodika k pracovním listům pro 4. třídu ZŠ. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2003.	MARKOVÁ, K., MUROŇOVÁ, E.: <i>S tebou na cestě.</i> Pracovní listy pro 4. třídu ZŠ. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2003.	FINGER, A.: <i>Bůh nás vede.</i> Praha: Portál, 1991.
5. roč.		MUROŇOVÁ, E.: <i>Společně vytváříme Boží království.</i> Metodika k pracovním listům pro 5. třídu ZŠ. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2003.	MARKOVÁ, K., MUROŇOVÁ, E.: <i>Společně vytváříme Boží království.</i> Pracovní listy pro 5. třídu ZŠ. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2003.	FINGER, A.: <i>Bůh nás volá.</i> Praha: Portál, 1991.
6. roč.	spojené ročníky	MUROŇOVÁ, E.: <i>Společně objevujeme víru.</i> Metodika pro 6. třídu ZŠ. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2004. NOVÁKOVÁ, C.: <i>Společně objevujeme víru.</i> Komentář k učebnici náboženství pro 6. ročník. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1992.	Jsou součástí metodiky.	SCHARER, M.: <i>Společně objevujeme víru.</i> Praha: Portál, 1991.
7. roč.		MUROŇOVÁ, E.: <i>Rosteme ve víře.</i> Metodika pro 7. třídu ZŠ. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2006. MUCHOVÁ, L., PINTÍŘ, A.: <i>Rosteme ve víře.</i> Komentář k učebnici náboženství pro 8. ročník. Česká Budějovice: Setkání, 1994.	Jsou součástí metodiky.	ZISLER, K. a kol.: <i>Rosteme ve víře.</i> Praha: Portál, 1993.
8. roč.	samostatně	MUCHOVÁ, L., MUROŇOVÁ, E.: <i>Utvářet život.</i> Metodika pro 8. třídu ZŠ. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2009. NOVÁKOVÁ, C.: <i>Utvářet život.</i> Komentář k učebnici náboženství pro 8. ročník. Nepublikováno.	Jsou součástí metodiky.	FEINER, F., SCHRETTLE, A.: <i>Utvářet život.</i> Praha: Portál, 1992.
9. roč.	samostatně			MÜLLER, F. N., ZISLER, K.: <i>Věřit a žít.</i> Praha: Portál, 1995.

Vážené kolegyně a kolegové,

jsme rády, že vám můžeme nabídnout další z řady materiálů pro výuku náboženské výchovy. Jsou pokračováním řady metodik a pracovních listů, která se skládá z materiálů pro 1. třídu ZŠ „Jsem s tebou“, pro 2. třídu ZŠ „Poznáváme Boží lásku“, pro 3. třídu ZŠ „Bůh k nám přichází“ (Olomouc, M. Špačková, M. Mléčková, L. Svobodová), pro 4. třídu ZŠ „S tebou na cestě“, pro 5. třídu ZŠ „Společně vytváříme Boží království“, pro 6. třídu ZŠ „Společně objevujeme víru“ a pro 7. třídu ZŠ „Rosteme ve víře“.

Tyto materiály svými cíli a způsobem práce odpovídají „Osnovám k výuce náboženské výchovy římskokatolické církve v 1.–9. ročníku ZŠ“ schváleným Českou biskupskou konferencí a MŠMT v roce 2003 a jsou pomůckou pro výuku v rámci školních vzdělávacích programů.

Materiály pro první i druhý stupeň tak vytvářejí od devadesátých let první metodický celek, který umožňuje systematicky vyučovat náboženskou výchovu na základních školách po jednotlivých ročnících, příp. ve spojených skupinách. Ve snaze oddělit výuku náboženství od katechetické práce nejen teoreticky, ale také prakticky, vznikl také paralelně k dosavadní třetí třídě „Bůh k nám přichází“ materiál „Dnes budu Tvým hostem“, který usiluje o oddělení přípravy dětí mladšího školního věku ke svátosti smíření a svátosti eucharistie a místo do prostoru školy ji umísťuje do prostředí rodiny a farnosti.

Systém zahrnuje následující materiály a možnosti výuky spojených ročníků (viz tabulka s. 4).

Jak se v materiálech pro osmý ročník orientovat

Vzhledem k tomu, že práce se staršími dětmi je obsahem i formou výuky náročná, snažili jsme se vytvořit materiály co nejrůznorodější. Skládají se podobně jako předchozí materiály pro druhý stupeň z metodiky určené vyučujícímu a z materiálů určených dětem. Materiály určené dětem jsou vloženy vždy za metodickým popisem jednotlivých setkání. Jsou to pracovní listy, přehledy systematizující učivo, reprodukce fotografií, barevných obrazů a pracovní listy s biblickými a literárními texty. Vše je vloženo do složky s kroužkovou vazbou tak, abyste si jednotlivé listy mohli vytáhnout a kopírovat, příp. si mohli jako přípravu na setkání vzít pouze určité listy metodické příručky. Materiály určené dětem můžete množit podle vlastního uvážení. Kroužková vazba vám také umožní vložit si k probíraným tématům tzv. „eurosložku“ a vkládat do ní vlastní nápady a pomůcky. Zakoupením materiálů získáte pro sebe i pro děti, které vyučujete, základní vybavení na celý školní rok i na příští léta.

Dalšími pomůckami jsou pro každé dítě sešit a učebnice: sešit nejlépe formátu A4, aby se do něj pracovní listy nebo texty daly snadno nalepovat, a učebnice náboženství pro 8. třídu „Utvářet život“, která však může být pouze příležitostně k dispozici v učebně. Vzory zápisů do sešitů a možnosti práce s učebnicí jsou součástí metodického popisu jednotlivých setkání.

Vzhledem ke koncepci ročníku se může stát, že témata v učebnicích nebudou shodná s tématy metodiky a při výuce budete učebnicí listovat, některé stránky vynechávat a pak se k nim opět vracet. V tomto případě se orientujte podle důležitosti pedagogických dokumentů, tj. na prvním místě je předmětová osnova vašeho školního vzdělávacího programu vycházející z osnov, v nichž najdete témata, cíle a obsahy učiva včetně mezipředmětových vazeb.

Na rozdíl od materiálů pro první stupeň ZŠ je tento materiál obsáhlejší a různorodější. Téma zpracované v rámci setkání není scénářem hodiny, který by se dal použít jako jeden souvislý vyučovací postup, ale obsahuje co nejširší nabídku metodických postupů směřujících ke stanovenému cíli. I když je téma zpracováno jako jeden celek, jedná se o nabídku možností a necháváme na vás, jakou cestu k cíli vyberete podle dispozic dětí, podmínek k výuce i podle toho, co vám vyhovuje. Učivo doporučujeme vybírat tak, abyste raději vynechali tematický celek, než probrali každý jen částečně.

Text je třeba pozorně pročíst, vzhledem k dispozici dětí a vašim možnostem si z něj pro svou hodinu vybrat, příp. upravit a doplnit pouze ty metodické postupy, které vyhovují vaší situaci. Tematické celky můžete vynechávat nebo probírat v jiném pořadí. V tomto případě doporučujeme volit „liturgickou řadu“, tedy tematické celky (8.1), 8.3 a 8.5, (8.7) nebo „naukovou řadu“, tedy tematické celky (8.1), 8.2, 8.4, 8.6, (8.7). Dbejte také na to, aby byl tematický celek vyučován jako jeden nerozdělený celek a byla tak zachována jeho obsahová a myšlenková souvislost.

Pro lepší orientaci jsou proto jednotlivá setkání rozdělena do čtyř částí: úvod, vlastní téma, závěr a zápis do sešitu. V rámci prvních dvou částí pak najdete výrazněji označené celky s formulacemi dílčích cílů a nabídkou různých metodických postupů, které k tomuto cíli směřují. V zápise do sešitu je učivo shrnuto do několika výstižných vět, aby bylo dětem srozumitelné.

Přednost je dávana motivaci, rozvíjení samostatného myšlení, diskusi, společné práci a vytváření a prohlubování vztahů ve skupině.

Obsahy a cíle

Teologickým záměrem výběru učiva osmého ročníku je prohloubit přikázání Desatera v souvislosti s vlastní zkušeností a aktuálními problémy společnosti, rozpoznat jeho křesťanské naplnění, tedy rozpoznat Boží království jako skutečnost, která dává smysl křesťanskému úsilí o mravnost.

Druhým – antropologickým – záměrem výběru učiva je, že se děti mají učit stát před Bohem s pozitivními i negativními stránkami vlastní osobnosti, aby objevily Boha, který uzdravuje. Mají prohloubit citlivost vlastního svědomí, být připraveny prožívat hodnotu Božího odpuštění a smíření, poznat principy křesťanské mravnosti a být motivovány k jejich uskutečňování. Je to důležitý krok v rozvíjení jejich lidské a křesťanské identity.

NA KONCI TOHOTO ŠKOLNÍHO ROKU ŽÁCI MAJÍ:

Vidět Desatero a jeho křesťanské naplnění: Boží království jako příslib, který dává smysl křesťanskému úsilí o mravnost.

Promýšlet pozitivní a negativní stránky své osobnosti před Bohem, vnímat Boží uzdravující působení a oceňovat hodnotu Boží oběti a smíření.

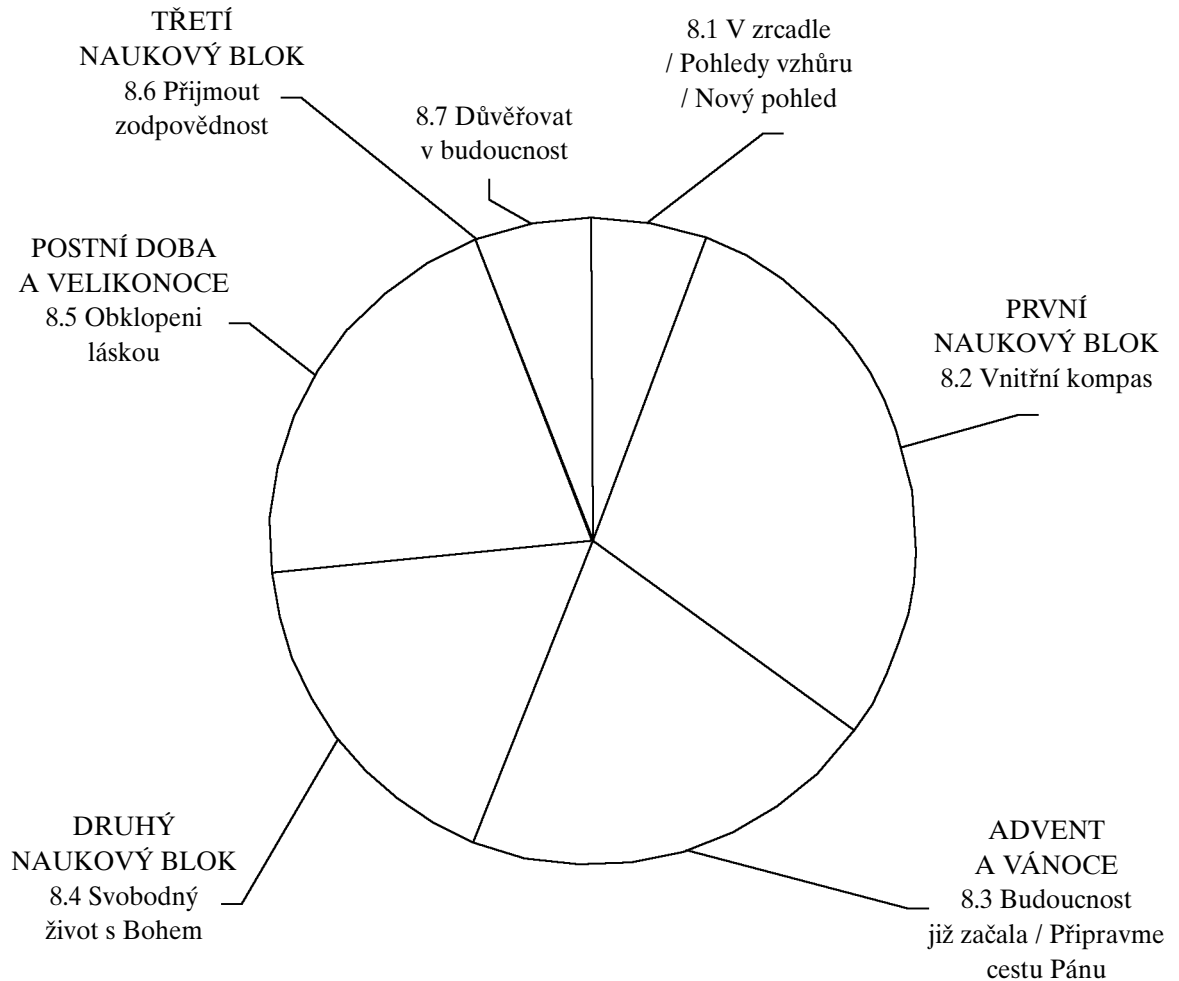
Projevovat citlivost svého svědomí, znát a rozumět principům křesťanské mravnosti a být motivováni k jejich uskutečňování.

Fota: P. Kuník

Ročníkovým symbolem je znamení spirály, znamení životní cesty, která má cíl, tedy i motivaci k jednání. Dalšími vyjádřeními ročníkového symbolu může být hvězda, znamení naděje, nebo duha, znamení smlouvy mezi Bohem a člověkem. Klíčovými slovy pro vyjádření ročníkového tématu, cíle a ročníkového symbolu je biblický text: „*Hle, přibyték Boží uprostřed lidí, Bůh bude přebývat mezi nimi a oni budou jeho lid; on sám jejich Bůh bude s nimi, a setře jim každou slzu z očí. A smrti již nebude, ani žalu, ani nářku, ani bolesti už nebude – neboť co bylo, pomínulo.*“ Zj 21,3–4

Učivo je rozděleno podle liturgického roku do sedmi tematických celků:

Tematický celek 8.1: V ZRCADLE / POHLEDY VZHŮRU / NOVÝ POHLED

- výchova ke schopnosti rozumět sám sobě a realisticky hodnotit své jednání, napětí mezi potřebou být originální a nelišit se, potřeba hledat a mít životní vzory, vzory podle představ médií a náboženské vzory, Ježíš Kristus jako vzor, pochopení a aktualizace Ježíšova jednání, výzva k následování přinášející nový pohled na svět a člověka, vědomé nasazení se pro dobro jako jádro křesťanské mravnosti a jako výzva k překračování hranic pro dobro a pro věrnost ideálu, formulovaná Ježíšovým učením a životem – blahoslavenství, podobenství o Božím království, podobenství o milosrdném Samaritánovi

Tematický celek 8.2: VNITŘNÍ KOMPAS

- přirozené základy mravního rozhodování, vývoj a výchova svědomí, vývoj mravního úsudku (Jean Piaget, Lawrence Kohlberg nebo Fritz Oser), výchova ke zodpovědnosti vůči sobě, druhým lidem a Bohu a také vůči důsledkům vlastního jednání, mravní rozhodnutí jako vyjádření křesťanského postoje

Tematický celek 8.3: BUDOUCNOST JIŽ ZAČALA / PŘIPRAVME CESTU PÁNU

- adventní a vánoční doba jako doba smíření a pokoje, který má pro křesťany konkrétní podobu narození Ježíše Krista, soužití orientované na porozumění, ohleduplnost a solidaritu, Boží království „již ano – ještě ne“ ve světě konfliktů, válek, bídy a utrpení, osobní setkání s Kristem vstupujícím do vnitřních konfliktů člověka, aby mu přinesl odpuštění a pokoj, který se může stát motivací k zasazování se o mír a sociální spravedlnost

Tematický celek 8.4: SVOBODNÝ ŽIVOT S BOHEM

- svoboda ve světle přirozené morálky, Desatero v konfrontaci se starověkými zákoníky a Listinou základních práv a svobod, Desatero z pohledu autonomního svědomí a aktuálních problémů společnosti, Desatero jako výzva k láskyplnému rozhodování se ve prospěch života a dobra, první přikázání: pojetí víry v současném světě, druhé přikázání: novodobé způsoby zneužívání Božího jména, třetí přikázání: hodnota času, efektivní využívání volného času, výchova ke slavení, významné svátky světových náboženství, slavení židovského svátku šabat, význam slavení neděle pro křesťany, modlitba jako prostor svobodné komunikace

Tematický celek 8.5: OBKLOPENÍ LÁSKOU

- postní a velikonoční doba jako doba přemýšlení o vině a odpuštění, zacházení s vlastní vinou, vina a odpuštění ve světle přirozené morálky, křesťanský pohled na vinu a odpuštění, svátost smíření jako obnovení živého vztahu k lidem a ke Kristu, dědičná vina, podstata svátosti křtu, Kristova smírná oběť, Kristus – Vykupitel člověka

Tematický celek 8.6: PŘIJMOUT ZODPOVĚDNOST

- pokračování tematického celku 8.4, zacházení s konflikty, zásady vzájemného soužití formulované ve čtvrtém až desátém přikázání Desatera zasazené do konkrétní situace dětí

Tematický celek 8.7: DŮVĚŘOVAT V BUDOUCNOST

- pozitivní a negativní vize budoucnosti, víra v ideál Božího království, eschatologická naděje na „nové nebe a novou zemi“, ráj a „nový Jeruzalém“, „sen“ o Božím království, které je díky láskyplné oběti Ježíše Krista dovršeno a je pro křesťany výzvou, aby svým životem toto království zpřítomňovali ve světě

Zařazení nových didaktických způsobů práce

Vzhledem k úrovni psychického vývoje, díky němuž děti v tomto věku již disponují rozvinutým abstraktně-logickým myšlením, zařazujeme na několika místech této metodiky diskuse či dialogy o příběžích s morální tematikou. Jednak tím chceme vyjít vstříc oblíbené diskusí, v nichž si mohou ujasňovat své názory a využívat přitom nedávno nabytých myšlenkových dovedností, která u dětí v tomto věku určitě převažuje nad ochotou vyslechnout si učitelský výklad, jednak jim tím chceme dát důležitou příležitost, aby daly do souvislosti své rozumové schopnosti a křesťanskou víru.

Metodicky přitom vycházíme ze způsobu práce „filosofie pro život“, který využívá k prohloubení dialogu především kategorií neformální logiky, ale též dalších filosofických oblastí jako je etika, estetika, metafyzika atd. Není možné na tomto místě objasnit všechna teoretická východiska této metody, uvádíme proto pouze přehled otázek, které obecně umožňují prohloubení dialogu. Učitelé tak dostanou možnost těchto otázek používat v širší míře a rozumět i oblastem, které tím do dialogu skupiny včleňují:

Otázky směřující ke vzájemnému porozumění:

- Můžeš svou otázku upřesnit?
- Můžeš upřesnit, o čem mluvíš, a opakovat, co o tom říkáš?
- Co je předmětem naší diskuse? Co jsme k tomu až dosud řekli?
- Může někdo pomoci Pavlovi lépe osvětlit jeho otázku?
- Co tím myslíš, když říkáš...?
- Je to přesně to, co jsi chtěl říci?
- Jsou synonyma, která by nám mohla pomoci lépe pochopit to, o čem mluvíme?

Otázky směřující k přesnějším definicím abstraktních pojmů:

- Lze rozdělit tento problém, o kterém mluvíme, na několik částí?
- Je možné vyjádřit tuto myšlenku jinými slovy?
- Oba dva používáte různá slova, neříkáte ale jedno a totéž?
- Dal by se tento problém rozdělit na víc částí? (Analýza pojmu)
- Mohou spolu tyto dva problémy nějak souviset?
- Nemají všechny ty věci, na které ukázali Adam, Vašek a Eva, něco společného?

- Můžeme se pokusit o definici tohoto pojmu? Této myšlenky?
- Co je to podstatné, co z této věci dělá tuto a žádnou jinou, na rozdíl od jiných věcí?
- Čím se tato myšlenka Petra liší od myšlenky Jardy?

Otázky směřující k tomu, aby děti vyslovovaly logické soudy:

- Obrátíme-li větu, kterou jsi právě řekl, bude ještě pravdivá?
- Mají tyto dvě věty stejný podmět?
- Co tvoje otázka předpokládá?
- Platí to, co jsi právě řekl, opravdu vždy a ve všech případech? Nebo jenom někdy? Nebo jenom pro někoho?
- Mohli bychom najít všechny podmínky, za kterých to, co říkáš, opravdu platí? Nenašli bychom nějaké podmínky, za kterých to neplatí? (Tato otázka se nám bude hodit, až budeme zkoumat etické otázky, ale i jindy.)
- Proč jsi to řekl? Proč si to myslíš?
- Jakými důvody můžeme podepřít toto tvrzení?
- Je to správný důvod?
- Je to dostatečný důvod?
- Je to pravdivý důvod?
- Uznáme-li Aničky stanovisko za přijatelné, jaké to bude mít následky?
- Jaký by byl svět, kdyby všichni lidé přijali za své tuto tvoji myšlenku?
- Jaký závěr můžeme udělat z toho, co říká Klárka?
- Nevylučují se tyto dvě myšlenky navzájem?

Otázky směřující k tomu, aby děti snáze formulovaly závěry ze svých soudů:

- Může nám někdo říct, jak jsme došli k tomuto závěru?
- Může někdo říci příklad na podporu této hypotézy?
- Může někdo pomoci Aničce vysvětlit její příklad?
- Je možné tuto hypotézu ověřit?
- Můžeš najít příklad, který by tuto hypotézu potvrdil?
- Existuje případ, který uvádí naši hypotézu v pochybnost?
- A kdybychom vzali tento názor jako jednu z možností, co by to předpokládalo?
- Má-li jeden z vás pravdu, znamená to, že se druhý mýlí?
- Existuje ještě jiné řešení, které jsme nevzali v úvahu?

Bližší charakteristiky témat, teologická a antropologická východiska a srovnání s minulými ročníky jsou uvedeny u jednotlivých tematických celků. V úvodu každého setkání rovněž najdete pojmenovány vazby na vzdělávací oblasti a průřezová témata stanovená Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání.

**Za nelitostné teologické připomínky děkujeme Mgr. ThLic. Walerianovi Bugelovi, dr.
a za precizní jazykovou úpravu Mgr. Barboře Vavrečkové.
Zvláštní vděčnost vyjadřujeme také sestře Consilii Novákové, která se tematikou učiva pro osmý
ročník osvíceným, citlivým a pedagogicky fundovaným způsobem zabývala a nejen to – svým
působením zejména v době totality se významně podílela na vytvoření základů
pro současnou výuku předmětu náboženství.**

Přejeme vám hodně radosti ze střípků Božího království, které tady už je, ale ještě není, a důvěru v budoucnost, ve které Bůh s námi doplní to, co nebylo zde na zemi v našich silách.

Mgr. Eva Muroňová
doc. PhDr. Ludmila Muchová, Ph.D.
Mgr. Karolína Marková

